

مالیات بخش تولید کاهش یابد

عضو هیئت‌علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی کاهش مالیات، افزایش بازدهی تولید برای جذب نقدینگی و توقف قاچاق را از مهم‌ترین راهکارهای حمایت از تولید داخل برشمرد.
ام‌الله امینی در گفت‌وگو با «ایسنا»، با بیان اینکه عمده مشکلات اقتصادی کشور در شرایط حاضر مربوط به چالش‌های بخش تولید است، اظهارکرد: «در این زمینه یکی از مهم‌ترین راهکارهای کمک به صنایع، کاهش مالیات است، چراکه دغ‌غه تولیدکنندگان در حال حاضر این است که هنوز محصول تولید و فروخته نشده باید مالیات آن را بپردازند.»

یکشنبه ● ۶ آبان ۱۳۹۷ ● شماره صد و هفتادوپنج

۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰

● **مر تضي گلبور** ●

● **روز نامه نگار** ●

شهریورماه سال گذشته بود که احمد میدری، معاون وزارت تعاون، رفاه و امور اجتماعی مانند بسیاری از صاحب‌نظران اعلام کرد که اگر «نظام بازنشستگی اصلاح نشود، سرنوشت تلخ یونان در انتظار ایران است.» این مطالب در نشستی گفته شد که علاوه بر مسئولان ایرانی و مدیران صندوق‌ها، کارشناسان خارجی همچون نمایندگان سازمان بین المللی کار هم حضور داشتند. برگزاری چنین نشستی و بیان مطالبی از این دست، نشان‌دهنده جدی‌بودن موضوع بوده است. اما از آن روز تا امروز، درباره پروسه‌ای به نام اصلاح نظام بازنشستگی، شاهد اتفاق عملی نبوده‌ایم. به عبارت دیگر، جز انجام پژوهش‌های مجزا در مراکزی مانند موسسه عالی پژوهش‌های تأمین اجتماعی، مرکز پژوهش‌های مجلس و احیاناً مرکز بررسی‌های ریاست‌جمهوری، اتفاق خاصی نیفتاده است. هرچند در این پژوهش‌ها، اصلاحات نظام بازنشستگی که متناسب با شرایط ایران باشد، تدوین و احصا شده است، اما این پژوهش‌ها هنوز تأمیر کار تصمیم‌سازان و کارتابل نمایندگان مجلس شورای اسلامی فاصله بسیاری دارد. مانند پژوهش‌ها و یافته‌های موسسه عالی پژوهش‌های تأمین اجتماعی که به گفته دکتر شهرام غفاری، رئیس این مرکز، دست کم یک ماه دیگر به سازمان تأمین اجتماعی ارائه می‌شود. در این میان، کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس نیز از نهایی شدن تحقیق مربوطه خبر می‌دهند، اما هنوز درباره یافته‌های خود و چستی و کیفیت پیشنهادهایشان به مجلس شورای اسلامی اظهارنظر نکرده‌اند. به این ترتیب، می‌توان گفت اگرچه در باره چستی و نحوه اصلاح نظام بازنشستگی در کشور دیدگاه‌های مشترک کم نیست اما پیرامون رتوس مسائل اجماع نسبی دیده می‌شود. امری که در نهایت و در صورت ارتباط نظام‌مند میان مراکز پژوهشی فعال در این زمینه، با اماواگرهای کمتری روبه‌رو خواهد شد.

■ مسئله کجاست؟

چرا به اصلاح نظام بازنشستگی نیاز داریم؟ ضرورت اصلاح نظام بازنشستگی، از بحران صندوق‌ها می‌آید. به این معنی که به گفته احمد میدری، در حال حاضر صندوق‌های بازنشستگی سه برابر ۱۰ سال گذشته به بودجه عمومی کشور وابسته هستند. حدود ۱۰ سال قبل، تنها سه درصد بودجه عمومی کشور به‌عنوان کمک زیان، به صندوق‌های بازنشستگی تعلق می‌گرفت، اما در سال ۹۶، این رقم به ۱۰ درصد افزایش یافته است. این امر می‌تواند به این علت باشد که امروز مطابق آمارها، کمتر از ۳۰ درصد جمعیت سن کار در ایران، شاغل هستند و بیش از ۶۵ درصد بازنشستگان، زیر ۶۰ سال دارند. این آمارها یعنی پرداخت کمتر حق بیمه که به مراتب کمتر از کسانی هستند که مستمری دریافت می‌کنند.

حسام نیکوپور، معاون پژوهشی موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی هم معتقد است که بحران صندوق‌ها، وقتی است که ذخایر به اندازه تعهدات آتی نباشد. او در عین حال، از بحران نقدینگی در صندوق‌ها یاد می‌کند و می‌گوید:

ویسره

سیاست اجتماعی

درباره ضرورت پیگیری اصلاحات صندوق‌های بازنشستگی توسط مجلس

تاخیر در اصلاحات صندوق‌ها، پرهزینه است

بسیاری از کارشناسان بر این باورند اگر در حوزه صندوق‌های بازنشستگی اصلاحات فوری انجام نشود، خطر بحران‌های اجتماعی و اقتصادی جدی است.

«این بحران به این معنی است که تعهدات به‌روز شده داریم، مستمری‌ها و هزینه‌های در‌مان پرداخت می‌شود، اما نقدینگی‌ها و درآمدها با تاخیر از راه می‌رسند.» وی با اشاره به اینکه نسبت درآمدهای تعهدی به تعهدات، حدود ۶۰ درصد است و ۴۰ درصد درآمدها هم محقق نمی‌شود، اضافه کرد: «اینجا بحران نقدینگی سازمان تأمین اجتماعی به‌وجود می‌آید، مضافاً اینکه پیش‌بینی می‌شود، با افزایش تورم، ارزش مستمری‌های فعلی هم کم شود، ضمن اینکه سال آینده، با افزایش حداقل دستمزد در سال جاری، مستمری تازه بازنشسته‌ها بالاتر از دریافتی مستمری‌گیران فعلی خواهد بود و به این ترتیب، احتمالاً بار دیگر بحث هسمان‌سازی مستمری‌ها و دریافتی‌ها مطرح شود.»

■ چه باید کرد؟

نیکوپور با تأکید بر اینکه بحران ما، نقدینگی است و چنین بحرانی در صندوق‌های بیمه‌ای با سوابق سالمندی ایجاد می‌شود، تأکیدکرد: «وزارتخانه رفاه و تأمین اجتماعی از صندوق بین‌المللی پول و سازمان بین‌المللی کار برای مدیریت این مسئله دعوت کرد، اصلاحات پیشنهادی این سازمان‌ها در سه حوزه بود؛ یا پارامترهای بازنشستگی اصلاح شود یا درآمدهای ورودی بیشتر شود یا اینکه بر اساس برنامه‌هایی، هزینه‌ها کاهش یابد.» وی با اشاره به اینکه توصیه عمده این سازمان‌های بین‌المللی این است که سن بازنشستگی در ایران پایین است، اضافه کرد: «برخی هم پیشنهاد می‌کنند که فرمول پرداخت به مستمری‌گیران را تغییر دهیم تا هزینه‌ها کاهش یابد.» معاون پژوهشی موسسه عالی پژوهش‌های تأمین اجتماعی، ضمن تأکید بر اینکه به عقیده بسیاری از کارشناسان خارجی، اصلاحات پارامتریک، یک مُسکن موقت است فقط بحران را به تأخیر می‌اندازد، به تجربه کشور فرانسه

کتینو | ۰۳

یادداشت

«مینا ایناتلو»

آسمان ابری

صندوق‌های بازنشستگی

امروزه ۱۸ صندوق بازنشستگی در ایران فعالیت می‌کنند که تأمین اجتماعی بزرگ‌ترین و صندوق بازنشستگی کشوری قدیمی‌ترین آن‌هاست. عدم توانایی اکثریت این صندوق‌ها در پرداخت مطالبات مردم، این موضوع را به یکی از بحران‌های اولویت‌دار کشور تبدیل کرده است. به‌عنوان مثال، بر اساس مطالعات آکچوئری، پیش‌بینی شده در سال‌های آینده، صندوق تأمین اجتماعی با کسری جدی روبه‌رو شود. این بدان معناست که در صورت ورشکستگی این سازمان مانند دیگر صندوق‌ها، مشکلات جدی اجتماعی ایجاد خواهد شد و بروز اعتراضات وسیع اجتماعی دور از انتظار نخواهد بود.

از جمله دلایل بحرانی شدن صندوق‌های بازنشستگی را می‌توان در برهم خوردن جریان ورودی‌ها و خروجی‌ها دانست. برخی از کارشناسان معتقدند، یکی از دلایل این بحران‌ها آن است که در اکثر صندوق‌های بازنشستگی تعداد کسانی که حق بیمه می‌پردازند بسیار کمتر از کسانی است که حقوق بازنشستگی می‌گیرند، در حالی که شرایط ایده‌آل هفت به یک است، یعنی هفت نفر بیمه بپردازند و یک نفر حقوق بازنشستگی بگیرد. از طرف دیگر، سیاست‌های کلی نظام اداری رعایت نمی‌شود و همین باعث گسترش نظام اداری و بزرگ‌شدن دولت شده است. در حالی که صندوق‌های بازنشستگی در کشورهای پیشرفته رکن اساسی برای رشد، شکوفایی و توسعه اقتصادی‌اند، در ایران بسیاری از این صندوق‌ها باری بر دوش دولت هستند. به این صورت که در دیگر کشورهای دنیا وقتی فردی بازنشسته می‌شود سیستم اداری کشور مسئول پرداخت مستمری او نیست، بلکه همه برعهده صندوق‌های بازنشستگی است، اما در کشور ما برعکس این روال وجود دارد. یعنی فقط ردیف حقوقی فرد بازنشسته تغییر می‌کند و عملاً دولت متولی بخش مهمی از حقوق اوست. علاوه بر قوانین و مقرراتی که دولت و مجلس برای بازنشسته‌کردن پیش از موعد کارکنان تصویب کرده‌اند، رکود چند سال گذشته در اقتصاد ایران، کاهش شدید رشد اقتصادی، تورم بالا، افزایش جمعیت بیکاران، افزایش مداوم حقوق، کاهش نرخ مشارکت و فعالیت اقتصادی را باید به دلایل بالا اضافه کرد که باعث‌شده اغلب صندوق‌ها نتوانند به وظایف خود عمل کنند و فشار بیشتری بر صندوق‌های بازنشستگی وارد شده است. همچنین عدم پایداری مدیریت صندوق‌ها نیز مزید بر علت شده و لزوم وجود یک تیم مدیریتی قوی را دوچندان کرده است. متأسفانه برخی دولت‌ها، افراد همراه با خود را فارغ از تخصص و دانش مدیریتی در سمت مدیریت صندوق‌های بازنشستگی قرار دادند. در دولت نهم و دهم هشت مدیرعامل برای مدیریت صندوق تأمین اجتماعی انتخاب شد. هرچند در دولت یازدهم مدیریت‌ها تا حدودی تثبیت شد، اما آنچه آشکار است این است که نباید دولت‌ها صندوق‌ها را به دلخواه خود اداره می‌کنند و همین امر زیرا اگر برنامه‌های موثر و قوانین واحدی برای اداره صندوق‌ها وجود نداشته باشد و مشکلات بازنشستگان لاینحل باقی می‌ماند. صندوق‌های بازنشستگی موجود به‌صورت جزیره‌ای اداره می‌شوند و هیچ انسجام و همبستگی میان آن‌ها چه در زمینه تدوین برنامه‌ها و چه در زمینه اجرای آن‌ها وجود ندارد. از طرف دیگر، روزبه‌روز این صندوق‌ها بیشتر به بودجه دولت وابسته می‌شوند. اینکه بودجه دولت تا چه زمانی پاسخ‌گوی سیرکردن این صندوق‌ها خواهد بود امیدوارکننده نیست و این امر نیازمند سیاست‌گذاری‌هایی در سطح کلان است. صندوق‌ها باید برای حفظ پایداری خود جریان پایداری از بیمه‌شدگان جدید داشته باشند و حتی الامکان بازنشستگی‌های جدید به عنوانی مختلف در آن‌ها محدود شود.

پژوهشگر حوزه جامعه‌شناسی

تأمین اجتماعی با بیان اینکه ما در اصلاحات، اهدافی چون افزایش پوشش بیمه‌ای، عدالت درون و بین نسلی، فضای کسب‌وکار و پایداری مالی را دنبال می‌کنیم، اضافه کرد: «متناسب با این اهداف باید اصلاحات مشخص شود. به همین منظور در پژوهش خود از ۱۰۰ نخبه دانشگاهی پرسیدیم و آنان روی پایداری مالی، تسهیل فضای کسب‌وکار و عدالت تأکید کردند که ذیل این اهداف، با انجام یک مطالعات تطبیقی و با این پیش فرض که شرایط ایران چیست، دنیا چه کرده و محدودیت‌ها چیست، ۲۴ اصلاح کلی را شناسایی کردیم.» نیکوپور در عین حال تأکید کرد: «با وجود همه پژوهش‌ها و تلاش‌ها، در نهایت ساخت و نظام سیاسی یک کشور، اصلاحات آن کشور را تعیین می‌کند.»

■ سیاست و اصلاحات نظام بازنشستگی

وی با اشاره به اینکه در یک نظرسنجی از فعالان تأمین اجتماعی، ۶۵ درصد آنان بر اصلاحات ساختاری و ۳۵ درصد بر اصلاحات پارامتریک تأکید کردند، اضافه کرد: «این یعنی آنان آمیدی به اصلاحات ندارند و تأکید اندک بر اصلاحات پارامتریک هم به معنای نگرانی از تبعات سیاسی – اجتماعی آن است.» وی با اشاره به اینکه دو سال و نیم از عمر دولت باقی مانده است، اکنون را بهترین زمان برای اصلاحات دانست و گفت: «اگر قرار است قانونی برای اصلاح نظام بازنشستگی تصویب شود، اکنون بهترین زمان آن است.» نیکوپور با بیان اینکه همه اصلاحات انجام نمی‌شود، اضافه نشدن هزینه‌های جدید به سازمان تأمین اجتماعی را نوعی اصلاحات دانست و اضافه کرد: «اینکه قانون جدیدی برای افزایش مستمری‌گیران به صندوق‌ها تحمیل نمی‌شود، یک اصلاح است یا اینکه سن بازنشستگی در برخی مشاغل کاهش نیافته هم یک نوع اصلاحات است.» با وجود همه این‌ها، وی اعلام کفایت مزایا را یکی از اصلاحات و کمک‌های اساسی به صندوق‌ها دانست و گفت: «برای حفظ کل نظام بیمه‌ای کشور باید روی کفایت مزایا تمرکز کنیم و برای این کار نیز باید فضای اقتصادی را توسعه دهیم.» معاون موسسه عالی پژوهش‌های تأمین اجتماعی با اشاره به اینکه اکنون ۵۰ درصد درآمد افراد، مشمول کسور بیمه‌ای می‌شود، اما ۸۰ به درصد درآمد، مستمری تعلق می‌گیرد، تصریح کرد: «ما به مستمری‌بگیر معافیت مالیاتی می‌دهیم، به همین دلیل درآمد بازنشستگی بیشتر از درآمد دوران کار می‌شود، در حالی که باید به سمت واقعی کردن پایه کسور بیمه‌ای برویم و این تنها با اتصال به سازمان مالیاتی قابل تحقق است.» تعریف وام رهن معکوس در ایران و نیز تغییر حق بیمه به جای افزایش نرخ بیمه، از دیگر پیشنهادهای نیکوپور برای اصلاح نظام بازنشستگی در ایران است. وی با اشاره به درخواست مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی برای ارائه پیشنهادها، اضافه کرد: «به‌تازگی رئیس جمهوری نیز مستند «بمب ساعتی» که درباره بحران صندوق‌ها بود را تماشا کرد و به این ترتیب، رئیس جمهوری از همه ابعاد موضوع باخبر است، با وجود این، چنانکه تجربه کشورهای روسیه و نیکاراگوئه نشان داد، بعید به نظر می‌رسد همه اصلاحات انجام شود، زیرا در این کشورها دیدیم که در نهایت اعتراض‌های اجتماعی و سیاسی باعث عقب‌نشینی دولت‌ها از اصلاحات مدنظر شد.»

■ پیشنهادها برای ایران چیست؟

وی با اشاره به اینکه این اصلاحات چند لایه، متکی به بازار است که در هلند و ترکیه به مشکل برخورد، اضافه کرد: «ما مزیتی به نام عدم توسعه یافتگی داریم، به این معنی که به دلیل عقب‌بودن از دیگر کشورها، تجارب، موفقیت‌ها و شکست‌های آنان برای ما به یک تجربه و عبرت بزرگ تبدیل می‌شود.» نیکوپور با بیان اینکه بر اساس این تجارب و ویژگی‌های کشور ما، اصلاحات معرفی شده به ما، پارامتریک بوده است، گفت: «اصلاحات ارائه‌شده متناسب هم‌چون افزایش سن بازنشستگی یا کاهش مزایای بازنشستگی، متناسب با شرایط ایران نیست.» معاون موسسه عالی پژوهش‌های

شهرام غفاری، رئیس موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی توضیح داد:

از پژوهش‌ها درباره بسته اصلاحات صندوق‌های بازنشستگی چه خبر؟

■ **ارزیابی شما از انجام این اصلاحات چیست؟**
به نظر می‌رسد امروز مجلس و دولت بیش از هر زمان دیگری متوجه شدند که اگر به فکر صندوق‌های بازنشستگی نباشند، چالش جدی ایجاد می‌شود. به همین دلیل، هم دولت و هم مجلس ادبیات آن را پذیرفتند و امیدواریم بتوانند به‌صورت عملی اقدام کنند. اصلاحات چه ساختاری باشد، چه پارامتریک، تنش‌ها، چالش‌ها و مخالفان جدی خاص خود را دارد، جامعه هم به سختی می‌پذیرد و برای همین است که ساختار سیاسی – اجتماعی کشور باید موافق این اصلاحات باشد تا این اصلاحات موفق شود.

فرمول دریافت مستمری را تغییر داد یا سن بازنشستگی را جابه‌جا کرد. اما اینکه ما به چیزی رسیده باشیم، داریم جمع‌بندی و موارد مختلف را بررسی می‌کنیم که کدام شرایط بهتر است. به هر رو، بسته ما در مراحل نهایی است و ظرف یکی، دو هفته نظر چند کارشناس را خواهیم گرفت و به‌عنوان بسته نسبتاً جامع به سازمان ارائه می‌دهیم.

■ فکر می‌کنید این مسئله چه وقت به مجلس برسد؟

وظیفه ما آماده کردن و ارائه آن به ذی‌نفعان، یعنی سازمان تأمین اجتماعی است. ما به‌عنوان کار علمی، طرح را آماده

موسسه عالی پژوهش‌های تأمین اجتماعی مدت‌هاست که کار تحقیقی روی اصلاح نظام بازنشستگی را آغاز کرده است. با وجود این، دکتر شهرام غفاری معتقد است، وظیفه ما تنها آماده کردن یافته‌هاست، تصمیم‌گیری با دیگران است. گفت‌وگوی کوتاه با او را بخوانید.

■ شما در تحقیقات خودتان برای اصلاح نظام بازنشستگی، به چه نتایجی دست یافتید؟

ما به یافته خاصی نرسیدیم، بلکه به‌عنوان مرکز پژوهشی روی بسته اصلاحات کار می‌کنیم. به‌عنوان مثال، در اصلاح پارامتریک می‌توان سن بازنشستگی را زیاد کرد یا